

Demográfiai hullám a középiskolákban

Mintegy 180–190 ezer, 1974 és 78 között született fiatal lép középiskolás korba az 1980-as évtized végétől az 1990-es évek közepéig, s dolgoznak az e korosztály középiskolai iskoláztatásához szükséges tervekben — tájékoztatták a Művelődési Minisztériumban az MTI munkatársai.

A megyei tanácsok felmérték a tanulók és az osztályok számának várható alakulását, valamint az intézményhálózat fejlesztésének, a pedagóguslétszám alakulásának feladatait. Az oktatási szakemberek a számtani adatok első elemzése során megállapították, hogy a középfokú iskolákban tanulók száma az 1982. évi 387 ezerrel 1991-ig mintegy 504 ezerre emelkedik, majd 1995-ig 404 ezerre csökken.

A középiskolákban tovább-

tanulók száma 1981 óta csökken, és bár a gimnáziumba jelentkezők aránya növekszik, a felvettek száma ma is mintegy 3500-zal elmarad az előirányzottól. Evről évre másfél-szeres a túljelentkezés a szakközépiskolákba, a közgazdasági és a kereskedelmi szakközépiskolákban „túl-képzés” van. A szakemberek szerint az elkövetkezendő években kiemelt figyelmet kell fordítani a munkaerő-szükséglet, a szakképzettség iránti gazdasági igények és az iskolahálózat fejlesztése közötti regionális összhang megteremtésére.

A megyék előrejelzése és a minisztérium számításai alapján a demográfiai csúcs idején mintegy 3000–3500 tanteremmel, tízezer tanműhelyi munkahellyel, hetven tornateremmel, 20–30 ezer diákothtoni férőhellyel többre lesz szükség. A

hetedik ötéves terv végéig ezek mintegy kétharmadának kellene elkészülnie. A helyiséggondokon a már meglévő jobb kihasználásával, más célú épületek átmeneti igénybevételevel, a meglévő intézmények bővítésével is lehet segíteni.

Az egyes szakközépiskolák nappali tagozatán 1985-ben induló technikusképzéshez 40–50 új tanteremre, s a jelenleg is működő iskolai tanműhelyek gépparkjának felújítására van szükség.

Az új tantervi követelmények — fakultáció, idegen nyelvi oktatás stb. — teljesítéséhez szükséges osztálybontások teremtését várhatóan csak az oktatási felületek maradéktalan kihasználását feltételező órárenddel, nem oktatási célú épületek alkalmas helyiségeinek igénybevételeivel, egyes esetekben úgynevezett „nulladik” órák, délutáni foglalkozások beállításával lehet kielégíteni. Hátrányosan befolyásolja az oktatási feltételeket az is, hogy viszonylag csökken a tanulók diákothtoni elhelyezési lehetősége: a 100 tanulóra jutó helyek száma 1990-ben 13 százalékkal lesz kevesebb a jelenleginél.

A középfokú oktatás 1990-ig mintegy háromezer közismereti tanárt és 2000 szakmai pedagógust igényel. A pedagógusigény kielégítésére a minisztérium már az 1984. 85. tanévtől kezdve szeretné elérni a középiskolai tanárképző intézményekben a hallgatók számának növekedését. Ennek érdekében feloldani tervezik a felvételi keretszámok korlátozását. Keresik továbbá annak a lehetőségét is, hogy a gyenge levő pedagógusokat és más területen dolgozó, tanári diplomával is rendelkező szakembereket — a mainál rugalmasabb, vonzóbb alkalmazási feltételek mellett — miként lehetne bevonni az oktatásba.

A közeljövőben a végzős középiskolai tanárok elhelyezését jobban segítő ösztönzőrendszert dolgoznak ki.

Szilveszter a televízióban

Nálunk a televízió szilveszteri műsora nemzeti ügy. Olyan fontosságú, mint az aratás, a szüret, az Anna-nap, a futballmeccsek, a műkincslap vagy az első magyar szépségkirálynő-választás. Talán még ezeknél is lényegesebb — hisz míg az előbbieket eleve megosztják azért a nemzetet, a szilveszteri műsor a bemutatásig összekovácsolja, csak azután ugrasztja egymásnak az embereket. Ezért alább közlök véleményemért a kizárólagos igazság felelősségét nem vállalom.

Nem irigylem a műsor készítőit, hiszen soha ekkora zsűri előtt nem fut produkció, mint az esztendő utolsó óráiban. Az elmúlt évtizedekben szinte a lehetséges vállalkozások minden válfaját kipróbálták (az utóbbi években — bizonyára a mindinkább nehezedő gazdasági körülmények miatt — szolidabb volt a mulatság, legalábbis a képernyőn). De hát mi is lehet a programok összeállításának alapvető mércéje, tudván az ösztönzési igényekről: jól szórakozni, jól nevetni! S tisztában azzal is, hogy szinte mindenki mást vár és mást ért jó szórakozáson és önfelédelt nevetésen. Maradhat tehát egyetlen mércé, ez pedig nem más, mint a jó ízlés! Az óévűcsúszató öt óra általában megfelelt ennek az alapvető követelménynek, bár néhány ízfésicam becsúszott ebbe a programba is. Úgy tűnik, a televízió egyszerűen ilyen alkalmakkor nem tud megszabadulni oly sokat ostromolt belterjeségetől, ízléstelenségbe átesző önrklámozó önrklámozójától. Talán oka lehet ennek, hogy igen kevesen jegyzik a műsorokat, s ez a szemléletre, a hasonlóságra, a visszaköszönő poénokra rányomhatta bélyegét. Az említett „köldöknéző ízfésicamok” a vígadóbeli gálaesten voltak a legfeltűnőbbek, amikor közreműködők, kollégák, operatőrök vették célba az „új

főnököt”; amikor megint nem tudtak szabadulni a bemozdónok szerepeltetésétől erejükét és tehetségüket meghaladó produkciókra készíttető őket. (Mindezt megelőlegezte Árkus József, aki városzéki kórházának boncasztalára fektette kenyerehez kaviárt adó gazdáját.)

De kezdjük az elején. Arany János Alkalmi verse Papp Zoltán és a Kalácska együttes sajátos előadásában kellemes, hangulatteremtő indítás volt. Öröm volt látni a hosszas betegségből föllepült Márkus Lászlót, színművészetünk egyik leg-sokoldalúbb egyéniségét. Töredelmesen bevallom, nem szeretem a helyzetkomikumra épülő filmeket, kiváltképpen ödzködöm az angol humortól, legfőképpen pedig a bevágott nevetésektől. Az *Üdvözlés a tengerparttól* című filmet viszont jókat mulattam a gegekre épülő szellemes komikumon, s az ordenáré nevetést sem hallottam, valószínű azért, mert én is hatalmasakat röghögtem. Paudits Béla ének-és táncudására, viselkedéskultúrájára, hangulatteremtő erejére és kivételes stílusérzékére már felfigyelt a televízió. Most *Pardon, hogy bocsánat...* címmel újabb zenés-táncos műsort készített vele a 20-as, 30-as évek nosztalgiaiként által pásztázta varieté világából. Bár picit hosszúra nyúlt az összeállítás, de így is szórakoztató volt Paudits magával ragadó átváltozóképesége, különösen az a rendkívüli érzékenység, amellyel az általa előadott dalokat és táncokat idézőjelbe tudja tenni, szatirikus felhangokkal gazdagítja, s ezáltal mintegy véleményyt is mond azokról. Nagyon vártam Árkus immár hagyományos Szuperbolóját, a Körház a város szélén keretjatekábba illesztett tévergőbűbűk cseréit. S mert nagyon vártam, nagyot is csalódtam.

Az *Augusztai szilvesztere-*

zik című gyurmafilmmel nincs véleményem, mert akkor hozták a jubélbe töltött finom virsliket, a kegyetlenül csipős, erős, frissen reszelt tormával, melytől könnyeim még akkor is csorogtak, amikor elkezdődött a *Kerényi Imre* rendezte élő gálaest a *budapesti Vigadó*-ból. Föltétlenül dicsérendő az egyes közvetítés, vállalva ennek minden veszélyét és erényét. Rizikójára Antal Imre — a televízió Jolly Jokere, egyes számú showmannje, aki egyedül vállára tud venni és dirigálni képes öt órán át egy ekkora apparátust elegánsan, jópofán, de sohasem tenyérbemészóan, elhitetve, hogy ő is élvezi amit csinál — szinte perccenként figyelmeztetett órájára pillantva. Előnyére, a jelenléti varázsára pedig megannyi apró jel utalt — mely végül is kellemes atmoszférává összegződött. A kezdő slágerturnmix sztárparádéból nekem *Hernádi Judit*, *Gregor József*, *Bessenyei Ferenc* (különösen egyujjas csikós kötött kesztyűje) és *Garas Dezső* tetszett. Kár, hogy a *Tahi-Tóth fivérek* kedves kvartettje kevés súlyt kapott; *Husztai Péter* új oldaláról mutatkozhatott be, s neki ez jobban sikerült, mint partnereinek; a hagyományos kabaréhumort a *Gálvölgyi-Körmendi* és a *Balázs Péter-Szombathy Gyula* kettősök képviselték — vaktöltényekkel. Nem tartottam szerencsésnek az éjjeli utáni mulatozást, amikor is a közreműködők „műsoroként” mulattak, a nézők nézők maradtak. A föllobbanó, s Dunán az óévvel elfolyó kiszébeba nem éppen nagyvárosi népszokás, stílusban nem is igen illett a vígadóbeli varietéhez, mindenesetre slusszpoénnak nem volt rossz.

Az est legjelesebb pillanata: éjfélkor a Himmusz és a Szózat új felvétele szólt a csodálatosan kivilágított Hősök teréről.

Tandi Lajos

Késő szüret Donászy Kálmán versei

Hőskorát idézi lapunk történelmének *Donászy Kálmán* neve. A húszas évektől, majd a felszabadulást követően is itt publikált még, közelmúltban Arany-tollat vehetett át az újságíró-szövetségtől Budapesten, s aki látta danászi-táncolni pár éve a Délmagyarországon hetvenedik születésnapján, a Sajtóház klubjában, alig hiheti, immár 87. esztendejéhez közelít.

Ideje hát az összegzésnek, gondolhatja Donászy Kálmán, s nem az újságíró, zene-és színikritikust vagy dalszerzőt biztatta föl, hanem a költőt szólított a le-tárcsésítésére — mert csupán csak a verseléssel is több mint hét évtizede jegyezte el magát. Nem múlt szerelem ez nála: kölyökfejjel Kecskeméten kezdett publikálni, de nevéig igazán Kiss József lapjában, a *Hétben* megjelent versei tették ismertté. Most *Késő szüret* címmel adja közre 29 költeményét, két tematikus részre porciózva: a bevezető verset követő 20 az *Önarckép* összefoglaló címet viseli, míg 8 hosszabb lélegzetű, filozofikus-bölcselkedő költeményének fejlécén ez áll: *Végso dolgok között*. „Szerény válogatás az életműből” — jelzi a borító hátlapján, bár az olvasónak inkább olyan érzése támad, túlnyomóan az utóbbi időszak terméséről van szó.

Mi Donászy Kálmánnak, a költőnek, igazi arca? Mindenekelőtt színes, mozgalmas képekben tobzódo, eleven láttató erejű természeti lírája, ami ebben a stílusban lassan teljesen kiveszöb van. A *tavaszi szimfónia*, *Májusi varázslat*, *Nyári este*, *Július*, vagy *Ősz a szegedi határban* vibráló hangulati impressziókban fürdik. Természetesen nem maradhat ki egy ilyen, viszonylag szűkre szabott válogatásból sem *Juhász Gyulának*, a neves költőbarátjának emlékezete (*Levél egy szoborhoz*). Az öregkori líra tipikus tünete a társ születésnapját egyedül köszöntő, magányos ember zárt világa, aki azért két poharat tölt meg ó-konyakkal, és magával koccint a régi szép napokra. S ha nem a természetben keres nyugalmat, akkor is a csöndbe burkolódik — vagy ellenkezésképpen, a háború ir-tózatát idézi vissza, ma fellette aktuális figyelmeztetéssel. Odája az írógéphez, vagy *A végrehajtó* pedig *Vörösmarty-reminiscen-ciaként* kelt, akár a Gondolatok a könyvtárban, vagy a Vén cigány tépelődéseit ra-

gozná tovább. Születés és halál, az emberi lét szélső stadiumai foglalkoztatják a Végso dolgok között szonettciklus és a rákövetkező terjedelmesebb versek Donászy Kálmánját: *Búcsú a Földtől*, *A főnök nem felel*, *Kozmoszvallás*. A kötet címlapján szíval a kezében néz — nem az olvasó szemébe, kihívóan, hanem mellé, diszkrétén. Mintha eleve szemérmes, visszahúzódo tartózkodással esengene belátásért: „Egy ember kér még szót, ez árva rangon... hisz nem lángész, még versben sem zseni, magában mégis egy világot hordott, de jaj! Nem tudta megteremteni!”

Kedves Donászy Kálmán! A világ megteremtése még a zseniknek sem született képessége, privilégiuma. Pusztán csak nagyon-nagyon csonka adománya.

Nikolényi István

Az ideen 24. alkalommal sorsolták ki az új esztendő újszülöttei között az Állami Biztosító „AB-bébijét”. A biztosítónál újév hajnalán 0 és 1 óra között 20 újszülöttet jelentettek be: hat kisbabát Budapestről és 14-et vidékről. A csecsemők közül 15 volt fiú és 5 lány.

Az 1984-es év budapesti „AB-béjije” az éjfélt után 8 perccel született Závori Zoltán Lajos lett. A vidé-

Az idej „AB-béjiek”

kiek közül a sorsolás a bolygi Reisz Juditnak kedvezett, aki 0 óra 50 perckor született a mohácsi kórházban. Az „AB-béjieknek” a korábbi 20 ezer forint helyett 40–40 ezer forint név-értékű életbiztosítási kötvénnyel kedveskedett az Állami Biztosító. A nyertesek 2002-ben, 18 éves korukban a kamatokkal növeltén 57128 forintot vehetnek fel.

Titkolózással kezdődött. Tudjuk, a zsakbamacska nemcsak arra jó, hogy ne lássunk a rádióújságbeli beharangozóval bekötött csomag belsejébe, de e macska jótékonyan elfed egy másikat is. A pormacska.

Ama bizonyos előzetesen a rádiókabaré szerkesztő bizottsága, vagyis *Marton Frigyes*, *Sinkó Péter*, *Farkas-házy Tivadar* és *Kapossy Miklós* többek között arról biztosította a hallgatókat, hogy a műsor *Verebes István* konferanszával kezdődik és a Himmusszal végződik majd. Hát ez stimmelt is. Ami a két említett mozzanatot között, két teljes órán át hallható volt: az már csak itt-ott.

Hallottam, hogy...

... megint bébit sorsolt az AB magának. Már-mint az új év első órájában születettek közül. És kettőt. A hagyományok szerint egyet Pesten, egyet vidéken. Az ügy matematikája szerint 8 millió mindegyikben egyenlő 2 millióval. De mi lesz, ha egyszer ebben az inkriminált első órában Pesten nem születik kisorsolható bébi? Lelki szemem előtt már látom az ideges arcokat a főváros szülészetein. Fél egy, és még seholy semmi. Gyors konzilium: mit lehetne tenni? Odakint egy-egy türelmetlenebb az AB képviselője. (Ő józan, a lehetséges papák már nem!) Telefonkonzilium. Meghívják New York, Moszkva, Párizs és Sidney leg híresebb szülészeteit. Ők is csak lemondóan csóválják a fejüket a vo-

nalban. Nem, nincs remény egy óra előtt. Nosza újabb telefon, ezúttal Kvá-ziföld híres nyassza varázslójához. Már csak ő tud segíteni. Ráolvasás... Ez sem jön be telefonon. A varázsló mérgeben felhőszakadást támaszt a Szahel-övezetben. Még van három perc. Az AB jelen levő képviselője előhúzza aktatáskájából Zseni Zsombort, a mindenhonnán kivágott és kiküldött fölhalált, aki legújabb konstrukciójú telepítő készülékével Al-somocsoládról a pesti szülészobába transzponál egy friss újszülöttet. Megvan! Az AB megtöri homlokát és kisorsolja a bébit. Ő a nyertes. Pesten.

Hiába. Pest az Pest. És Pest megér(demel) egy bébit.

-yn-

...és a rádióban

a folytatás pedig, legalábbis fölöttébb változékony színvonalúnak.

A pormacska állandóan kísértett: belebotlottunk gomyagába oly poénok képében, mint „az Egri — nem a palackozott, a kimért”, (a távollétével szívósan tüntető Hofi plagizálásért akár perelhetne is), vagy akár a szilvesztereként bevallottan mindig felkért *Tabi László*-nak a körülbelül 20 évvel ezelőtti *Ludas Matyi* stílusú és bátorságát idéző opuszában. Pedig a szerkesztők akár tanulhattak is volna *Tabitól*, aki állítólag éppen az invitációkra válaszolja évente serényen: minek?

Volt azután *Koós János*, s vele egy csujjogató, s ekképpen rendkívül könnyen felledhető magánszám. Még-három hasonló — *Heller Tamás*, *Horváth Tivadar* és *Sass József* előadásában —, melyekről szintén nem az elmondható, hogy az aktualitásokat a fent aposztrofált módon csavargatták volna. *Moldova György* pedig, ki már hosszabb ideje kizárólag a humorizálásra fordítja nem csekély tehetségét — mit is mondjunk — szóval olyan volt, mint utóbb már megszoktuk. Azt a humoros történetét mesélte el, ami előző napon jelent meg az Új Tükörben!

Akadát viszont három-négy produkció, ami már valamit jelzett. Nevezetesen, hogy nincs a rádióban az a pormacska, amit el ne lehetne fűjni. *Regős István* parodizálni például hálás föladat, de *Kern András* és *Sinkovits Imre* megmutatta, mennyi originalitás fedezhető föl a szokványos porhalmaza mögött is. Vagy például *Schubert Éva* és *Major Tamás* számában, ügyes és mélyebb, tehát élvezetesebb

prezentálásban. Újfént garantálta a hagyományos kabaréértékeket a *Sajtóvadász*, s végre ismét hosszabb produkcióban hallhattuk a rádiós humornak a legutóbbi években fölött két legnagyobb tehetségét, *Markos Györgyöt* és *Nadas Györgyöt* is. Sajna, ők duóban példázta zsákba- és pormacska enyhén lehangoló dialektikáját: nem volt túl szerencsés ötlet a pompás Józsi bácsit és fiát „önparodizálni”, mert a most is színpadkázó előadásmód időként önméltóságba, a politikum visszazsírításába, illetve rosszízű „eltörténelmesítésbe” fűlt — bár a port lefújva nemcsak tüszőgöhetünk, de olykor nevetettünk is.

A csúcspont, e sorok írója szerint, *Suhay Balázs* *A nagy lopás* című száma volt. Így kell az aktualitásokból akár zsakbamacska árán is, igényes produkciót létrehozni. A műkincslap Lánchid-allegóriáját az emelte klasszszal a rádiókabaré föl, ami két éve Markosékat is: a visszasszólásokat újszerűen karakterizálva kigúnyolni, az alaphelyzet által „földolt” labdákat nem kapásból, spiccel visszazsírni, hanem lekezelni, megszelídíteni, így-úgy technikusan megfogtatni, azután: bumm! A Kék fény, a rendőrségi jelentések „BM-stílus” és a konkrét történetek kimondhatatlanul és egyszerre sejtettek föl e pompás görbe tükörben, mélyebb társadalmi jelenségek lényegére is világitva: vagyis kitűnően. A pormacska pedig porfarkát behúzza rohanhatott tova, míg csak egy aktualitásba nem botlott, hogy hunyorgva ráüljön — jövő szilveszterig.

Domonkos László